

. . . Ἀπὸ τὴν Ποντιακὴ λαογραφία . . .

. Σ Η Μ Α

Ο.- Τὸ τραγικὸ στοιχεῖο στὰ ποντιακὰ τραγούδια .- Τὴν ἐμπομπὴ αὐτὴ γράφει καὶ ἐπιμελεῖται ὁ Στάθης Εὐσταθιάδης.
Στὴ λύρα ὁ Γεώργιος Κανσιδής καὶ ὁ Γεωργιούλης Κουγιουμτζίδης.
Συμμετέχει ὁ Χρῦσανθος. Τὸ πρόγραμμα παρουσιάζει ὁ Πέτρος Καλπακίδης.
. τὸ σῆμα σβήνει

Ἀγαπητοὶ ἀκροαταί, στὴν ἀρχὴ τῆς ἐμπομπῆς μας θὰ σᾶς μιλήσωμε γιὰ ἓνα χαρακτηριστικὸ γνώρισμα ὀρισμένων ποντιακῶν τραγουδιῶν καὶ ἔπειτα θὰ μεταδώσωμε τραγούδια καὶ χορούς ἀπὸ διάφορες περιοχὲς τοῦ Πόντου.

Τὰ χαρακτηριστικὰ γνώρισμα τῶν ποντιακῶν τραγουδιῶν εἶναι πολλὰ καὶ διάφορα. Τὸ καθένα ἔχει μιὰ ἰδιαίτερη σημασία, πού ὅλα μαζί φανερώνουν τὸν σύνδεσμο τοῦ Ποντιακοῦ λαοῦ μὲ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα.

Ἀς περιοριστοῦμε σὲ ἓνα μονάχα βασικὸ χαρακτηριστικὸ γνώρισμα, πού τὸ συναντοῦμε σὲ μερικὰ ποντιακὰ τραγούδια, ἦτοι τὸ τ ρ α γ ι - κ ὸ σ τ ο ι χ ε ῖ ο .

Οἱ μῦθοι καὶ οἱ θρύλοι γύρω ἀπὸ τραγικὰ γεγονότα καὶ περιστατικά εἶναι πάρα πολλοί, ἀποτελεῖται ἀπὸ αὐτούς, θὰ λέγαμε, ἡ ζωὴ τῶν ἀρχαίων ἐλλήνων. Στὰ ἔργα τοῦ Ὀμήρου κυριαρχεῖ τὸ ἥρωικό καὶ τραγικὸ στοιχεῖο. Ὅλες οἱ ἀρχαῖες τραγωδίαι, Αἰσχύλου, Σοφοκλῆ, Εὐριπίδη καὶ τῶν ἄλλων δραματουργῶν, ἔχουν σάν βάση ἀρχαίους μῦθους καὶ θρύλους γύρω ἀπὸ τραγικὰ γεγονότα καὶ περιστατικά, μὲ ἥρωες ^{ἡρώες} πάντα Ἕλληνες. Ἰδιαίτερα τὸ τραγικὸ στοιχεῖο ἀποτελεῖ βασικὸ χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τῆς ζωῆς τῶν ἐλλήνων, ἀλλὰ καὶ τῆς ποιητικῆς δημιουργίας τοῦ λαοῦ μας.

Στὸν Πόντο ἡ ἀρχαία αὐτὴ ἑλληνικὴ παράδοση, διατηρήθηκε μέχρι τέλους. Τὸ τραγικὸ στοιχεῖο στὴν ποντιακὴ δημοτικὴ πόλωση ἐμφανίζεται μὲ τρόπο πολὺ συγκλονιστικό.

Στὸ τραγούδι "τῇ Τρίχας τὸ γεφύρι", ἡ γυναίκα τοῦ πρωτομάστορα πέφτει μέσα στὰ φουρτουνιασμένα νερά καὶ πνίγεται, γιὰ νὰ στεριώσῃ τὸ καταραμένο γεφύρι, ἀλλὰ καὶ γιὰ χάρη τῆς ἀξιωσύνης τοῦ ἀνδρὸς τῆς.

Σὲ ἓνα ἄλλο ποντιακὸ τραγούδι, ἡ τραγικότητα εἶναι ἀκόμη πλεονεκτήματα. Συγκλονιστικὴ. Κραυγάζει μιὰ κόρη τὴν ὥρα τοῦ γάμου τῆς, μιὰ ὀρφανή ἀπὸ πατέρα κόρη, καλεῖ στὸν γάμο τῆς μὲ τρόπο συγκλονιστικὸ τὸν νεκρὸ πατέρα τῆς. Ἡ φωνὴ τῆς ^{ἔτσι} ἦταν σπαρακτικὴ. Σειοῦνται τὰ θεμέλια τῆς γῆς καὶ τὸ μήνυμα φτάνει στὸν κάτω κόσμο, στὸν Ἅδη. Μέσα ἀπὸ τὰ τάρταρα τοῦ Ἅδη σηκώνεται ὁ νεκρὸς πατέρας, πού ἀκουσε τὸ μήνυμα, καλεῖ τὸν

χάροντα...

"Ελα χάρε ἄς παλεύουμε σὸ χάλκινον τ' ἄλῳνι σ'
 κι' ἂν ἔν' καὶ ντὸ νικῶς μεεσὺ, χάρε ν' ἀοιλῇ ἐμένα:
 κι' ἂν ἔν' καὶ ντὸ νικῶ σε ἐγὼ, χάρε νὰ σὺν ἐμένα.
 θά πῶ κι' ἐγὼ σὴ χαράν, ὅθεν ἐμέν ἐμέντσαν.
 θά πῶ ἐλέπω τὴν κόρη μ', πῶς παίρν' ἄτεν καὶ πᾶγνε.

"Ὅπως νικητὴς καὶ, πάλι ὁ χάροντας. "Ονειρὸς πατέρας δέν μπορεῖ
 νὰ ἀνεβῇ στὸν ἐπάνω κόσμο. Στέλνει μονάχα τὸ μήνυμα:

"Ἀς τρῶν καὶ πίν' οἱ φίλοι μου καὶ παραστέν' τὴν κόρη μ'

"Ακοῦστε τὸ τραγούδι....

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Ο.-

"Ἀλλὰ καὶ στὰ ποντιακὰ λιανοτραγούδα δέν λείπει τὸ τραγικὸ στοι-
 χεῖο. Θά ἀναφέρουμε ἓνα χαρακτηριστικὸ δίστιχο.

"Ὅπως ὁ "Ορφέας κατεβαίνει ὅτ' ὁ "Αδὴ μὲ τὴ λύρα του, γιὰ νὰ πάρη
 πίσω τὴν ἀγαπημένη του γυναῖκα, ἔτσι καὶ ὁ πόντιος λυράρης θέλει νὰ
 κατεβῇ στὸν κάτω κόσμο, μὲ μιὰ διαφορὰ: "Ο πόντιος λυράρης δέν πορεύε-
 ται πρὸς τὸν "Αδὴ γιὰ τὴν ἀγαπημένη νεκρὴ γυναῖκα του. "Ο σκοπὸς του
 εἶναι εὐρύτερα κοινωνικὸς. "Ο, πόντιος λυράρης θά παίξῃ κάτω στὸν "Α-
 δὴ τὴ λύρα του καὶ μὲ τὴν ὁλόγλυπτην μελωδίᾳ του θά προσπαθῇ νὰ
 κατανικήσῃ, νὰ δαμάσῃ τὸν βασιλιᾶ τοῦ κάτω κόσμου, νὰ καταργήσῃ μιὰ γιὰ
 πάντα τὸ σκοτεινὸ βασίλειο τοῦ "Αδὴ, νὰ καταργήσῃ μὲ ἄλλα λόγια τὸν
 θάνατο καὶ νὰ λευτερώσῃ ὅλους τοὺς νεκρούς.

Καὶ μὲ τὸ κερντσόπο μου σὸν "Αδ' θά κατηβαίνω

"Ὅπως, ὅπως ὁ "Ορφέας, ἔτσι καὶ ὁ ἀνάνυμος λυράρης τοῦ Πόντου,
 δέν μπορεῖ νὰ νικήσῃ τὸν χάροντα. Ξαναγυρίζει στὸν ἐπάνω κόσμο ὁ πόν-
 τιος λυράρης ὄχι θλιμμένος, ὅπως ὁ "Ορφέας, ἀλλὰ ὑπερήφανος μὲ ἀνανεω-
 μένο τὸ κουράγιο του γιὰ τὴ συνέχιση τοῦ ἀγῶνα ἐνάντια στὸν θάνατο.

Μὲ τὸ κερντσόπο μου σὸν "Αδ' θά κατηβαίνω...

Ξαναγυρίζω ὅπως πίσω, γιατί...

"Εμεῖ παραπονέματα, ἕνα βράδον 'νὶ μένω...

Τὸ τραγικὸ αὐτὸ στοιχεῖο στὴν ποντιακὴ δημοτικὴ ποίησιν φανε-
 ρώνει τὸν σύνδεσμο τοῦ ποντιακοῦ λαοῦ μὲ τὴν ἀρχαία "Ελλάδα καὶ τὴν
 ἀδιάλειπτη συνέχεια τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς παράδοσης στὸν Πόντο.

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Ο.-

Συνεχίζουμε τὸ πρόγραμμά μας μὲ τραγούδια καὶ χορούς ἀπὸ διά-
 φορες περιοχὲς τοῦ Πόντου (4 σκοποὶ).

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ .χ.

Συνεχίζουμε τό πρόγραμμά μας μέ δίστιχα,πού μᾶς ἔστειλε ὁ Βασίλης Ροδόπουλος ἀπό τήν Καλαμαριά, γραμμένα ἀπό τόν ἴδιο.

• • • • • ΛΥΡ - ΤΡΑΓ • • • • •

Τό τακτινὸ μας πεντάλεπτο τῶν ἀφιερώσεων. Τό σιοπὸ, πού ἀκολουθεῖ, τὸν ἀφιερώνουν οἱ Μαίρη Σταγιοπούλου ἀπὸ τὴ Δυτικὴ Γερμανία στὴν ἀδελφή της Κίτσα, γαμπρὸ της Μάξιμο Μιχαηλίδη καὶ στὰ ἀνήφια της στὴ Θεσσαλονίκη, Βαλεντίνος καὶ Δώρα Ἀποστολίδου, ἐπίσης ἀπὸ τὴ Δυτικὴ Γερμανία στοὺς γονεῖς, ἀδελφία καὶ συγγενεῖς στὴν Ἀλεξάνδρεια Βεροίας, Χαρπαντίδης Ἰωάννης στὸν φίλο του Παῦλο Αἰγιτιδῆ στὴν Καλαμαριά, ὁ Γεώργιος Κουσίδης στὸν ἐξαδελφὸ του Ἡλία Κουσίδη στὴ Μαυρορράχη-Λαγναδοῦ, Θεόδωρος Καραφουλίδης σὲ ὅλους τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους του στὴ Γερμανοῦ Λαγναδοῦ, Ἀφροῦλα Συμεωνίδου στὴν Σούλα Ζωγράφου στὸ Πανόραμα Θεσσαλονίκης, Νικολάος Παγιαννίδης στὴν μάνα του στὴν Ἡλιοπόλη Θεσσαλονίκης καὶ στ' ἀδελφία του στὰ Ἀμάραντα-Κιλκίς, Κική Συμεωνίδου στοὺς γονεῖς της στὴ Θεσσαλονίκη καὶ Παῦλος καὶ Μαρίνα Μαραντίδου στὸν παπποῦ καὶ στὴν γιαγιά τους στὸ Λυκόστομο-Ἀριδαίας.

• • • • • ΛΥΡ - ΤΡΑΓ • • • • •

Πρὶν κλείσωμε τὴν ἐκπομπή μας, σᾶς ἀνακοινώνουμε, φίλοι ἀμφοταί, ὅτι στίς 10 Σεπτεμβρίου, ἡμέρα Σάββατο, ὥρα 3 καὶ μισή τό βράδυ, ὁ Ποντιακὸς Θίασος Θεσ/νίκης θά δώσῃ στὸ Ὁραϊδναστρο, στὸ Κρυονέρι, ποντιακὴ θεατρικὴ παράσταση μέ ἔργο τοῦ Στάθη Εὔσταθιάδη. Ποντιακὸ θέατρο στὸ Ὁραϊδναστρο, 10 Σεπτεμβρίου, ἀπὸ τὸν Ποντιακὸ Θίασο Θεσ/νίκης.

• • • • • ΛΥΡ - ΤΡΑΓ • • • • •

Ἡ ἐκπομπή μας τελείωσε.

• • • • • Σ Η Μ Α • • • • •

Κοντὰ σας καὶ πάλι τό ἐρχόμενο Σάββατο τὴν ἴδια ὥρα. Τὴν ἐκπομπή αὐτὴ γράφει καὶ ἐπιμελεῖται ὁ Στάθης Εὔσταθιάδης.

Στὴ λύρα ὁ Γεώργιος Κουσίδης καὶ ὁ Γεωργιούλης Κουγιουμτζίδης.

Τό πρόγραμμα παρουσιάζει ὁ Πέτρος Καλπακίδης.

• • • • • τό σῆμα σβήνει • • • • •

Στὸ τραγούδι "τὴ Γρίτσα τό γαμπρὸ", ἡ γυναίκα τοῦ πρωτομάρτυρα πέφτει μέσα στὰ φουρτούνα κέρει νερὸ καὶ πνίγεται, γιὰ νὰ σταθῇ τὸ κατακλινόμενον γαμπρὸ, ἀλλὰ καὶ γιὰ χάρη τῆς ἀξιοσύνης τοῦ ἀνδρός της.

Σὲ ἕνα ἄλλο ποντιακὸ τραγούδι, ἡ τραγικότητα εἶναι ἀκόμη πιὸ συγκλονιστικὴ. Ἐραυτίζεται μὲ κόρη τὴν ὥρα τοῦ γάμου της, μὲ ὁρατὴ ἀπὸ πατέρα κόρη, ἀλλὰ στὸ γάμο της μὲ τρόπο συγκλονιστικὸ τὸν νεκρὸ πατέρα της. Ἡ φωνὴ της ἔταν σπαρακτικὴ. Γενοῦνται τὶ θεμέλια τῆς γῆς καὶ τὸ μῆνυα φτάνει στὸν κότω κόσμο, στὸν Ἅδη. Ἔξω ἀπὸ τὰ τέταρα τοῦ Ἅδη σηκώνεται ὁ νεκρὸς πατέρας, πού ἀκούει τὸ μῆνυα, καλεῖ τὸν